

Directrius de biblioteques de presons: un estudi comparatiu¹

[Andreu Sulé Duesa](#)

Facultat de Biblioteconomia i Documentació
Universitat de Barcelona
sule@ibd.ub.es

Resum

S'analitzen de manera comparativa les directrius de biblioteques de presons de l'IFLA, la Library Association (LA) i l'American Library Association (ALA). Després de fer un breu repàs del procés d'elaboració de cadascuna d'aquestes directrius, es comparen les tres propostes dividides en nou apartats: administració, pressupost, personal, localització i condicionament, serveis, col·lecció, catàleg, accessibilitat i promoció. A partir d'aquesta anàlisi, es fa una recomanació sobre quina directriu podria ser el punt de partida per desenvolupar un text similar que es pogués aplicar a les biblioteques de presons de Catalunya.

Sumari

- 1 [Introducció](#)
- 2 [Els estàndards](#)
 - 2.1 [Guidelines for library services to prisoners, 2nd rev. ed. \(IFLA, 1995\)](#)
 - 2.2 [Guidelines for prison libraries, 2nd ed. \(la, 1997\)](#)
 - 2.3 [Library standards for adult correctional institutions \(ALA, 1992\)](#)
- 3 [Comparació de les recomanacions](#)
 - 3.1 [Administració](#)
 - 3.1.1 [Òrgans de gestió](#)
 - 3.1.2 [Relació amb altres institucions](#)
 - 3.2 [Pressupost](#)
 - 3.2.1 [Pressupost general](#)
 - 3.2.2 [Adquisició de material](#)

- 3.2.3 [Llibres](#)
- 3.2.4 [Publicacions en sèrie](#)
- 3.2.5 [Altres tipus de material](#)
- 3.3 [Personal](#)
- 3.4 [Localització i condicionament](#)
 - 3.4.1 [Superfície total de la biblioteca](#)
 - 3.4.2 [Superfície dels diferents espais de la biblioteca](#)
 - 3.4.3 [Condicionament](#)
- 3.5 [Serveis](#)
 - 3.5.1 [Objectiu dels serveis bibliotecaris](#)
 - 3.5.2 [Serveis](#)
 - 3.5.3 [Serveis a interns amb condicions especials d'accés](#)
- 3.6 [Col·lecció](#)
 - 3.6.1 [Selecció del material](#)
 - 3.6.2 [Censura](#)
 - 3.6.3 [Materials](#)
 - 3.6.4 [Biblioteques amb sublocalitzacions](#)
 - 3.6.5 [Renovació del fons](#)
 - 3.6.6 [Donacions i col·laboració amb altres institucions](#)
- 3.7 [Catàleg](#)
- 3.8 [Accessibilitat](#)
 - 3.8.1 [Localització dins del centre](#)
 - 3.8.2 [Horari d'obertura](#)
 - 3.8.3 [Horari d'accés dels interns](#)
 - 3.8.4 [Interns amb dificultats d'accés](#)
- 3.9 [Promoció](#)
- 4 [Conclusions](#)

1 Introducció

Les biblioteques de presons són l'extensió en els centres penitenciaris del dret a la lectura i a la informació que té qualsevol ciutadà. Malgrat aquesta condició de servei fonamental, aquests centres pateixen avui dia una considerable manca de reconeixement de l'Administració pública, que queda reflectida sovint en unes condicions de treball on la falta de pressupost, l'obsolescència del fons bibliogràfic i el poc incentiu del personal bibliotecari repercuten directament en la qualitat del servei ofert als interns.

En contextos desestructurats com aquest es fa palesa la necessitat d'unes directrius amb recomanacions sobre la manera de gestionar els diferents aspectes del servei (objectius, pressupost, personal, col·leccions, serveis, etc.). Aquests estàndards serveixen com a punt de referència per a molts professionals a l'hora de crear i avaluar els seus centres i, també, com a eina de negociació amb les autoritats corresponents.

Dins el camp de les biblioteques de presons existeixen avui dia tres estàndards bàsics, dos d'ells d'àmbit nacional (Estats Units d'Amèrica i Regne Unit) i un d'àmbit internacional. Aquest tres estàndards són:

- Kaiser, Frances E. (ed.). *Guidelines for library services to prisoners*. 2nd rev. ed. The Hague: IFLA Headquarters, cop. 1995. 30 p. (IFLA

professional reports; 46). ISBN 90-70916-55-X.

- Collis, Roy and Boden, Liz (ed.). *Guidelines for prison libraries*. 2nd ed. London: Library Association Publishing, 1997. 87 p. ISBN 1-86604-265-0.
- *Library standards for adult correctional institutions*. Chicago: American Library Association, 1992. 47 p. ISBN 0-8389-7583-6.

L'objectiu del present treball és mostrar des d'un punt de vista comparatiu les recomanacions que fa cadascuna d'aquestes directrius sobre els diferents aspectes dels serveis bibliotecaris per a presoners. D'aquesta manera, el que es pretén és donar una visió de conjunt de la normativa actual referent a les biblioteques de presons per tal que els professionals encarregats de la seva creació, gestió o avaluació puguin valorar les seves diferències, però, sobretot, perquè puguin identificar aquells elements que són comuns a totes les altres i que, per tant, gaudeixen d'un ampli consens.

Val la pena assenyalar que la voluntat d'aquest estudi no ha estat la d'analitzar exhaustivament totes les recomanacions establertes per les tres directrius, sinó únicament aquelles que l'autor ha considerat importants a l'hora de planificar, administrar i avaluar els serveis bibliotecaris oferts en un centre penitenciari. És per això que, en alguns casos, si el lector vol aprofundir en aspectes més concrets d'alguna normativa haurà de consultar directament el text de les directrius.

Un dels criteris seguits per seleccionar les recomanacions analitzades ha estat el fet que la norma fos tractada per totes tres directrius —coincidència que ja dona rellevància a la recomanació. En altres casos, quan la norma no tenia paral·lel en els tres textos, ha prevalgut el criteri de l'autor d'entendre que una certa norma pot ser d'especial interès per als professionals que treballen en els centres penitenciaris.

El treball està estructurat en dues parts. En la primera —“Els estàndards”— es fa una breu anàlisi de quin ha estat el procés d'elaboració de cadascuna de les diferents directrius, ja que en molts casos aquesta anàlisi pot ajudar a entendre un enfocament determinat d'alguna de les institucions en aspectes concrets del servei. En la segona part —“Comparació de les recomanacions”— s'analitzen comparativament les diferents propostes. Aquesta anàlisi s'ha dividit en nou apartats:

- 2.1 Administració
- 2.2 Pressupost
- 2.3 Personal
- 2.4 Localització i condicionament
- 2.5 Serveis
- 2.6 Col·lecció
- 2.7 Catàleg
- 2.8 Accessibilitat
- 2.9 Promoció

A més d'estructurar el contingut de l'estudi, aquesta organització respon en gran manera a la organització pròpia de les recomanacions. Si bé cap de les tres segueix al peu de la lletra aquests nous punts, el seu contingut sí que, en major o menor grau, pot ser assignat a un o altre d'aquests nou blocs.

2 Els estàndards

Abans d'encetar l'anàlisi comparativa de les tres normatives val la pena exposar breument quina ha estat la seva gènesi i evolució, ja que pot servir per entendre millor l'enfocament donat a aspectes concrets de les pautes.

Els tres estàndards són publicacions que tenen com a objectiu principal l'establiment de recomanacions per a la gestió i el desenvolupament de serveis bibliotecaris dins de centres penitenciaris. No obstant això, existeixen diferències importants entre ells, producte, en gran manera, de la naturalesa de les institucions que els han generat.

Mentre que les pautes elaborades per l'American Library Association (ALA) i per la Library Association (LA) responen a les característiques i necessitats d'un sistema bibliotecari nacional específic (nord-americà i britànic, respectivament), les *Guidelines* de la International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), per la pròpia naturalesa internacional de l'entitat, pretenen “servir de guia per al desenvolupament de directrius nacionals de biblioteques de presó i poden ser modificades fàcilment per adaptar-se a les circumstàncies locals”.²

Aquesta diferència en la gènesi d'unes i altres recomanacions (nacional/ internacional) té el seu reflex en alguns aspectes del seu contingut. El fet de dirigir-se a un marc nacional específic permet a l'ALA i la LA arribar, en alguns casos, a un grau de concreció molt més gran que no pas l'IFLA. La vinculació amb el sistema bibliotecari nacional, les vies de finançament, els òrgans de gestió interns, etc., són aspectes de les directrius que reflecteixen aquesta diferència de tractament.

2.1 ***Guidelines for library services to prisoners***, 2nd rev. ed. (IFLA, 1995)

Aquestes recomanacions emanen de la Section for Libraries Serving Disadvantaged Persons de l'IFLA (<http://www.ifla.org/VII/s9/slsdp.htm>). Aquesta secció centra els seus esforços en aquells sectors de la població que no poden fer un ús convencional dels serveis bibliotecaris:

“The Section for Libraries Serving Disadvantaged Persons is concerned with library and information services to all those groups within the community who for whatever reason are unable to make use of conventional library services. These groups include people in hospitals and prisons, the elderly in nursing homes and care facilities, the house-bound, the deaf and the physically and developmentally disabled.”³

La necessitat d'elaborar unes pautes per a les biblioteques de presons va ser exposada el 1987 en l'antic Working Group on Prison Library Services de l'IFLA.⁴ El resultat del seu treball va ser la publicació l'any 1992 d'una primera edició de les pautes anomenades *Guidelines for library services to prisoners*⁵ editades i compilades per Frances Kaiser. Tres anys més tard, el 1995, se'n va

publicar una segona edició dirigida per Frances Kaiser i Sue Lithgow.

Val a dir que aquesta segona edició no ha suposat un gran canvi respecte a la primera. Com a elements més significatius se'n poden destacar dos: l'ampliació de la bibliografia i la incorporació d'un capítol dedicat a la missió i als objectius de les biblioteques de presons (*Existence and purpose of prison libraries*). A part d'això, la resta són canvis menors que no afecten gaire les recomanacions fetes a la primera edició.⁶

De fet, les pautes són el resultat de la consideració de diferents sistemes penitenciaris nacionals existents arreu en el món i aquesta voluntat globalitzadora ha condicionat el seu grau d'uniformitat i especificitat:

“These guidelines which follow are meant to inform librarians and administrators about the library needs of prisoners. They are statements of general principles. They are meant to serve both as encouragement to establish library services for prisoners and as a means to assess the efficiency and quality of such services. They must, however, be tempered by national and local limitations on practicality.

Additionally, this document should serve as a guide in the development of national guidelines for library services to prisoners, as it may be easily modified to conform to local circumstances. In the absence of any local guidelines, these guidelines should apply.”⁷

Com es veurà en l'anàlisi comparativa de les diferents seccions del treball, aquesta voluntat de ser un document marc per al desenvolupament posterior de pautes nacionals més específiques ha tingut una incidència important a l'hora d'elaborar les recomanacions.

2.2 ***Guidelines for prison libraries***, 2nd ed. (LA, 1997)

Les Guidelines publicades per la LA emanen del grup de treball Prison Library Group (<http://www.la-hq.org.uk/groups/prislg/prislg.html>). Nascut amb la finalitat de millorar la qualitat del servei de les biblioteques de presons, el grup organitza cursos, seminaris, convenis, etc., i publica Prison libraries journal.

El 1981 la LA publicà una primera edició de les recomanacions per a biblioteques de presons,⁸ que van ser revisades en la segona edició que aquí s'analitza. L'objectiu de les pautes és “ser una font de referència comprensiva sobre les operacions de les biblioteques de presó destinada a bibliotecaris professionals, governadors, coordinadors d'educació, càrrecs de les biblioteques de presó i subalterns implicats a proporcionar aquests serveis especialitzats”.⁹

Tant en la primera edició com en la segona, el grup ha treballat conjuntament amb el Home Office Prison Service britànic a l'hora d'elaborar les pautes, la qual cosa ja dóna idea del seu caràcter nacional. De fet, les recomanacions s'adrecen de manera explícita únicament als centres penitenciaris d'Anglaterra i País de Gal·les, ja que les institucions d'Escòcia i Irlanda del Nord estan sota la

responsabilitat del Scottish Office i el Northern Ireland Office, respectivament.¹⁰

2.3 Library standards for adult correctional institutions (ALA, 1992)

Les recomanacions publicades per l'ALA van ser preparades per l'Association of Specialized and Cooperative Library Agencies (ASCLA) (<http://www.ala.org/ascla/>), que és una de les seves divisions. L'ASCLA és una associació que representa “organismes bibliotecaris estatals, organismes bibliotecaris especialitzats, cooperatives bibliotecàries diverses i bibliotecaris independents”. S'entén que organismes bibliotecaris especialitzats són aquells que “proporcionen materials i serveis bibliotecaris destinats a persones que tenen un accés limitat als materials i serveis bibliotecaris a causa del seu confinament per condicions sensorials, mentals, físiques, de salut o de conducta”.¹¹ En el cas concret de les biblioteques de presons, l'associació disposa d'una llista de discussió, PRISON-L (<http://www.ala.org/ascla/lists.html>) dedicada específicament al món de les presons.

Una de les responsabilitats de l'ASCLA és l'elaboració, l'avaluació i la promoció d'estàndards i recomanacions relacionades amb l'àmbit de l'associació, i va ser en aquest marc que l'any 1981 l'American Library Association va elaborar, conjuntament amb l'American Correctional Association (<http://www.corrections.com/aca/>), una primera edició dels *Library standards for adult correctional institutions*.¹² Tot i la transcendència de la publicació, algunes de les seves recomanacions van ser criticades per poc realistes. Per exemple, el pressupost mínim recomanat era d'un 2% del pressupost del centre quan, de fet, moltes biblioteques de presons de l'època disposaven d'una quantitat molt menor. Aquesta manca de correspondència va fer que per a molts professionals les normes fossin vistes amb una certa manca de credibilitat.¹³

El 1987, l'Standards Review Committee de l'ASCLA va encetar un procés de revisió de les directrius fruit del qual va ser la publicació d'una nova edició d'aquestes directrius l'any 1992, que és la que s'analitza en aquest estudi.

3 Comparació de les recomanacions¹⁴

3.1 Administració

Dins d'aquest apartat s'inclouen aquelles recomanacions que fan referència a la direcció i l'organització de cadascun dels serveis de la biblioteca de presó. Les normes sobre el finançament són comparades separatament en el punt 3.2.

3.1.1 Òrgans de gestió

Pel que fa als òrgans de gestió de les biblioteques de presó, la LA recomana l'existència de dos equips: un equip de gestió (management team) (#78) i un equip d'operacions (operational team) (#116). El primer seria l'òrgan encarregat de fer el seguiment de la qualitat i l'eficàcia del servei. La normativa no

especifica quantes vegades l'any s'hauria de reunir i només menciona que ho hauria de fer regularment. Aquest equip de gestió estaria format per les persones següents:

- el director del centre (o un delegat);
- el director de la biblioteca pública (o un delegat);
- el bibliotecari professional;
- un funcionari de la biblioteca, i
- un representant de l'equip d'educadors.

L'equip d'operacions, per la seva banda, portaria el control anual del servei bibliotecari i proposaria a l'equip de gestió actuacions per millorar-lo. Aquest equip es reuniria com a mínim dues vegades l'any i estaria format per:

- el bibliotecari professional;
- un funcionari o un auxiliar de la biblioteca;
- el coordinador d'educació;
- un representant del director del centre (opcional) i
- especialistes en alguna matèria (opcional).

Potser el que més sobta d'aquesta composició és el fet que la LA no hagi tingut en compte la participació de cap representant dels interns en cap del dos òrgans de govern.

Per la seva banda, l'ALA només recomana com a òrgan de gestió l'existència d'un comitè assessor de la biblioteca (Library Advisory Committee) compost per (#2.3):

- el director de la biblioteca;
- una representació significativa del personal de la institució i dels interns i
- un bibliotecari professional pertanyent a la comunitat exterior.

En aquest cas no queden clares quines haurien de ser les funcions d'aquest òrgan ni quantes vegades s'hauria de reunir al llarg de l'any. Com a element diferenciador respecte als estàndards de la LA val la pena assenyalar que en aquest cas sí que ha estat considerada la participació d'una representació dels interns en el comitè assessor.

En aquest punt, les recomanacions de l'IFLA són encara més limitades, i només fan referència a la figura del director de la biblioteca del centre (p. 19-20). La normativa només diu que el director de la biblioteca ha d'estar al mateix nivell que els responsables d'altres unitats administratives, amb autoritat per planificar i administrar el pressupost de la biblioteca i que hauria d'elaborar un informe anual sobre les polítiques, plans i prioritats dels seus serveis.

3.1.2 Relació amb altres institucions

De les tres directrius, només les normes de la LA recomanen clarament la participació de la direcció de la biblioteca pública (public library authority) en la gestió dels serveis bibliotecaris en les presons, ja que és responsabilitat d'aquesta l'oferta d'uns serveis bibliotecaris eficients a totes aquelles persones que resideixen en l'àrea de la biblioteca pública. L'abast i la forma d'aquesta

participació haurien de reflectir-se en un document escrit signat de manera conjunta pel responsable de la biblioteca pública i el director del centre penitenciari, si bé és reconeguda pel Home Office britànic la necessitat de compensar econòmicament (sense concretar la quantitat) la direcció de la biblioteca pública pel cost extra que suposa el servei a persones en règim de custòdia (#107, #108 i #109).

Ni l'ALA ni l'IFLA no fan referència explícita a aquesta participació ja que consideren la biblioteca de la presó com un ens de gestió vinculat únicament i exclusivament a la direcció del centre. En el cas de l'ALA sobta aquesta mancança, sobretot si es té en compte que una de les figures que proposa com a membre del comitè assessor de la biblioteca és un bibliotecari professional pertanyent a la comunitat exterior (vegeu l'apartat 3.1.1).

Pel que fa a l'IFLA, la raó d'aquesta absència podria ser la seva voluntat de crear unes pautes d'abast mundial que respectin l'estructura del sistema bibliotecari nacional de cada país, la qual cosa aconsella l'establiment d'estàndards més generals que es puguin aplicar a moltes situacions.

3.2 Pressupost

L'apartat del pressupost sempre ha estat un dels que més expectatives acostuma a crear entre els professionals, ja que una major o menor assignació de diners té un impacte directe en la qualitat i quantitat de serveis que una biblioteca pot oferir als seus usuaris.

3.2.1 *Pressupost general*

Si entenem com a pressupost general aquell que anualment es destina a cobrir totes les necessitats de la biblioteca (no només les adquisicions de material, sinó també les despeses de personal, mobiliari, ordinadors, material fungible, etc.), val a dir que cap dels tres estàndards dóna una xifra concreta. L'ALA, per exemple, només recomana que el servei bibliotecari de la presó tingui un pressupost propi i adequat, definit anualment (#4.1) i revisat cada any d'acord amb la inflació (#4.3). Poca cosa més.

3.2.2 *Adquisició de material*

De les tres normatives, les recomanacions de l'IFLA i de l'ALA són les més explícites pel que fa a la quantitat de diners que s'hauria de destinar per a la compra del material que ha de fornir la col·lecció de la biblioteca.

El problema a l'hora de fer l'anàlisi comparativa d'aquests pressupostos és el diferent criteri que té cada directriu per assignar les partides. Per exemple, les normes de l'ALA estableixen quin ha de ser el pressupost general per a l'adquisició anual de material nou (de qualsevol tipus), mentre que l'IFLA no dóna aquesta dada global, sinó que especifica quina hauria de ser la partida destinada a la compra de cada tipus de material (llibres, publicacions en sèrie, material audiovisual, etc.). Malgrat aquesta diferència, i com es veurà més endavant, s'ha intentat comparar ambdues metodologies per poder establir

quina recomanació és més “generosa”.

Com s'ha dit, les recomanacions de l'ALA defineixen un pressupost global per a l'adquisició de material nou per a la biblioteca del centre calculat a partir d'una fórmula una mica complexa que té com a referent el preu mitjà d'un llibre de tapa dura (#4.2). La fórmula que s'ha d'aplicar és la següent:

(Preu mitjà d'un llibre de tapa dura × (70% nombre d'interns)) + 20%
d'aquest resultat¹⁵

Val la pena insistir que això no vol dir que la biblioteca hagi d'adquirir només llibres de tapa dura, sinó que utilitza aquesta fórmula per calcular el pressupost total per a l'adquisició de qualsevol tipus de material. Per exemple, si en un centre hi ha 150 interns i es calcula com a preu mitjà del llibre a Espanya unes 3.000 ptes.,¹⁶ el pressupost anual per a l'adquisició de material seria:

$3.000 \times (70\% \text{ de } 150) = 315.000$
 $20\% \text{ de } 315.000 = 63.000$
 $315.000 + 63.000 = 378.000 \text{ ptes.}$

Per als casos de biblioteques de nova creació, les recomanacions de l'ALA estableixen unes normes específiques que tenen en compte les necessitats extraordinàries que suposa la creació de nou de qualsevol centre (#4.7). Els estàndards preveuen un període de cinc anys amb pressupostos extraordinaris, i diferencien entre la partida destinada al primer any de funcionament de la biblioteca i el pressupost de la resta de quatre anys:

Primer any: el pressupost hauria de permetre adquirir el 50% del total de la col·lecció (vegeu l'apartat 3.6), juntament amb tot el mobiliari i prestatgeries de la biblioteca.

Quatre anys següents: al pressupost anual regular de la biblioteca (calculat segons la fórmula exposada anteriorment) caldria afegir una partida addicional que permetés arribar al cinquè any amb la col·lecció totalment completada.

3.2.3 Llibres

Segons l'IFLA, el pressupost anual mínim per a l'adquisició de llibres hauria de permetre comprar, com a mínim, 2 exemplars per intern amb un mínim de 200 volums sigui quin sigui el nombre d'interns (p. 20). És a dir, si en el centre hi ha 150 interns, el pressupost anual dedicat a la compra de llibres hauria de permetre adquirir 300 exemplars (150×2); si el centre té 50 interns el pressupost hauria de permetre adquirir la quantitat mínima recomanada, 200 exemplars, ja que en aquest cas 50×2 és inferior a 200 volums.

Una forma de poder comparar aquests resultats amb els obtinguts aplicant les normes de l'ALA és la que s'obté calculant quants exemplars es podrien comprar amb el pressupost recomanat per l'associació nord-americana per a un mateix tipus de centre penitenciari. Suposem, per exemple, que el centre té una població de 500 interns:

Nombre d'exemplars segons l'IFLA: $500 \times 2 = 1.000$ exemplars

Nombre d'exemplars segons l'ALA:

a) Primer cal calcular el pressupost:

$$3.000 \times (70\% \text{ de } 500) = 1.050.000$$

$$20\% \text{ de } 1.050.000 = 210.000$$

$$1.050.000 + 210.000 = 1.260.000 \text{ ptes.}$$

b) En segon lloc cal calcular quants exemplars es poden comprar amb aquest pressupost:

$$1.260.000 / 1.887 \text{ ptes.}^{17} = 668 \text{ exemplars}$$

Hi ha, doncs, una diferència de 332 exemplars a favor de l'IFLA. A més, cal tenir en compte que el pressupost de l'ALA estaria pensat per a l'adquisició de qualsevol tipus de material i que, probablement, el llibre no sigui el tipus de document amb un cost més elevat (només cal pensar en el preu d'una subscripció a una publicació en sèrie, d'un vídeo, un CD-ROM, etc.).

3.2.4 Publicacions en sèrie

En el cas concret de les publicacions periòdiques o diaris, l'IFLA estableix que el pressupost anual hauria de permetre, com a mínim, mantenir anualment 0,2 subscripcions per intern, amb un nombre mínim de 10 subscripcions sigui quin sigui el nombre d'interns (p. 20). Per exemple, en un centre amb 150 interns el pressupost anual dedicat a les subscripcions de publicacions en sèrie hauria de permetre mantenir 30 publicacions ($150 \times 0,2$); en un centre amb 30 interns el pressupost hauria de permetre mantenir la subscripció mínima recomanada, 10 subscripcions, ja que en aquest cas $30 \times 0,2$ és inferior a 10.

3.2.5 Altres tipus de material

Pel que fa al pressupost anual destinat a l'adquisició d'altre tipus de material, les normes de l'IFLA recomanen que hi hauria d'haver una partida que permetés adquirir, com a mínim, 0,2 exemplars de material audiovisual i de recursos electrònics per intern (p. 20). En aquest cas, a diferència de les recomanacions per a l'adquisició de llibres i publicacions en sèrie, la normativa no n'estableix cap nombre mínim. Per exemple, en un centre amb 150 interns el pressupost anual dedicat a la compra de material audiovisual i recursos electrònics hauria de permetre adquirir 30 exemplars ($150 \times 0,2$); en un centre amb 30 interns el pressupost hauria de permetre comprar 6 exemplars ($30 \times 0,2$), ja que en aquest cas les normes de l'IFLA no n'estableixen cap quantitat mínima per a l'adquisició.

3.3 Personal

L'apartat de personal fa referència al nombre i tipus de personal amb què hauria de comptar la biblioteca de presó per dur a terme els seus serveis d'una manera eficient. S'entén per personal no només els bibliotecaris professionals, sinó

també els interns i funcionaris que puguin desenvolupar tasques bibliotecàries dins del centre.

De les tres recomanacions analitzades en aquest estudi comparatiu la que, sense cap mena de dubte, és menys concreta és la recomanació feta per l'IFLA. Aquest organisme només es limita a dir:

“The size of staff will vary according to the size of the population of the institution. [...] The library shall have sufficient number and variety of personnel to organize and maintain the library and to provide the services necessary to meet the needs of the prison population (p. 12).”

Ben poca cosa si el que es pretén és orientar els gestors de les biblioteques de presons a l'hora de confeccionar la plantilla de la biblioteca del centre.

Per la seva banda, l'ALA i la LA sí que donen dades concretes, malgrat que, un cop més, l'enfocament diferent amb què l'una i l'altra estableixen aquestes xifres fa que la anàlisi comparativa sigui difícil.

Si bé totes dues fan les seves recomanacions de personal segons el nombre d'interns del centre, val a dir que l'ALA quantifica la plantilla de la biblioteca en nombre de treballadors (bibliotecaris professionals, auxiliars, interns, etc.), mentre que la LA indica les hores totals per setmana que cada tipus de personal hauria de dedicar al centre.

L'ALA identifica cinc categories de personal i especifica per a cada una d'elles quins han de ser els seus requeriments i les seves responsabilitats (#3.1, #3.2 i #3.3):

- coordinador estatal dels serveis de biblioteques de presons (statewide coordinator of correctional library services);¹⁸
- director de la biblioteca del centre (library director);¹⁹
- bibliotecari auxiliar (assistant librarian);²⁰
- tècnic (library technician)²¹ i
- administratiu (library clerk).

Segons el nombre d'interns del centre la plantilla de la biblioteca hauria d'estar formada per:

301-500 interns:	1 director de biblioteca 1 tècnic o administratiu
501–1000 interns:	1 director de biblioteca 2 tècnics o administratius
1001–1500 interns:	1 director de biblioteca 1 bibliotecari auxiliar 2 tècnics o administratius

1501–2500 1 director de biblioteca
interns: 1 bibliotecari auxiliar
 3 tècnics o
 administratius

Per la seva banda, la LA deixa molt clara la dificultat d'establir uns paràmetres rígids vàlids per a qualsevol centre (#76) i, de fet, supedita la plantilla final a l'acord marc establert en cada cas entre el centre penitenciari i la direcció de la biblioteca pública local corresponent (vegeu l'apartat 2.1). Malgrat tot, l'associació britànica dóna dades concretes de quines haurien de ser les hores setmanals de dedicació del personal segons el nombre d'interns del centre, i identifica i assigna les responsabilitats laborals de quatre categories diferents:

- bibliotecari professional (professional librarian) (#79);
- auxiliar (civilian staffing)²² (#87);
- intern assistent (prison library officer)²³ (#84) i
- ordenança (library orderlies)²⁴ (#83).

A partir d'aquestes quatre categories elabora una taula on estableix el nombre d'hores laborals per setmana d'acord amb el nombre d'interns del centre (#89):

Interns	Bibliotecari professional (h/setmana)	Intern assistent/auxiliar (h/setmana)	Ordenança (h/setmana)
0–150	7	10	14
151–350	14	20	28
351–550	20	30	40
551–850	24	34	42
851–1.150	30	42	45
>1.151	[... en proporció ...]		

Taula 1. Nombre d'hores/setmana segons el nombre d'interns del centre (LA, #89).

Tal com s'ha fet en el capítol del pressupost (vegeu l'apartat 2.2), també es pot intentar una anàlisi comparativa quantitativa entre les recomanacions de la LA i de l'ALA a partir de la conversió de les hores setmanals de la LA en nombre (o percentatge) de persones.²⁵

Si prenem com a model un centre penitenciari amb una població de 400 interns, obtindríem les recomanacions següents:

ALA: 1 director de biblioteca = 40 h/setmana
1 tècnic o administratiu = 40 h/setmana

LA: 20 h/setmana bibliotecari professional = 0,5 bibliotecari professional
30 h/setmana intern assistent / auxiliar = 0,75 intern assistent / auxiliar
40 h/setmana ordenança = 1 ordenança

Tot i la conversió, la comparació de les dades obtingudes continua sent difícil, ja que el "valor" qualitatiu de les diferents categories no és el mateix. Malgrat tot, semblaria que en aquest cas la proposta de l'ALA és més generosa que no pas la de la LA a causa del major nombre d'hores de personal qualificat (sobretot del director de la biblioteca) que recomana l'associació nord-americana.

Un altre aspecte a valorar seria quina de les dues normes s'adequa millor a les necessitats reals d'unes biblioteques de presons que, molt sovint, tenen assignades les seves hores d'obertura també segons el nombre d'interns (vegeu l'apartat 2.8). És a dir, en centres amb una població reduïda la biblioteca no acostuma a estar oberta les 40 hores setmanals pròpies d'una jornada laboral completa.

3.4 Localització i condicionament

Aquest apartat fa referència a les recomanacions sobre el local on s'ha d'ubicar la biblioteca i les seves condicions. En aquest cas, és la normativa de l'ALA la més específica de totes tres directrius; les seves recomanacions arriben a reglamentar aspectes com ara la intensitat de llum a les diferents àrees d'accés de la biblioteca, el tractament acústic, el control de la temperatura, la capacitat de pes que pot suportar el metre quadrat, etc. (#5.2).

3.4.1 Superfície total de la biblioteca

Una de les dades importants en aquest capítol és la recomanació sobre la superfície en metres quadrats que ha d'ocupar la biblioteca dins el centre penitenciari. Segons la LA, la biblioteca ha de tenir una superfície mínima de 93 m² (#93); s'han d'evitar els espais separats dins la presó, i ha d'estar localitzada a prop del departament d'educació (#96). Per a centres amb una població superior a 550 interns, l'associació britànica estableix que la superfície de la biblioteca hauria de ser incrementada en correspondència, però no dóna dades concretes de la manera com s'hauria de calcular aquest increment (#apèndix 10).

L'IFLA és més específica que la LA, ja que estableix una taula d'equivalències entre nombre d'interns i metres quadrats de la biblioteca (p. 19):

Interns	m ²
100	100
200	120
300	140
400	160

500	180
600	200
700	220

Taula 2. Equivalència entre interns i m² (IFLA, p. 19).

Cal suposar, encara que la normativa no ho digui explícitament, que per a l'IFLA la superfície mínima és de 100 m² i, per tant, 7 m² superior a la recomanació de la LA.

A diferència de la LA i l'IFLA, l'ALA no estableix cap superfície per al local que hauria d'ocupar la biblioteca de presó. L'organisme nord-americà únicament fa recomanacions sobre la superfície que haurien de tenir els diferents espais i serveis de què consta la biblioteca tal com s'exposa en l'apartat següent.

3.4.2 Superfície dels diferents espais de la biblioteca

Les normatives de l'IFLA i l'ALA són, amb molta diferència, les que especifiquen amb més detalls la superfície dels diferents espais que formen la biblioteca. En alguns casos l'anàlisi comparativa es fa difícil a causa del criteri diferent de càlcul emprat per ambdues directrius, i de vegades no s'ha pogut dur a terme, ja que les dues directrius no sempre fan referència als mateixos espais.

Despatx del bibliotecari

IFLA (p. 19): 9 m² com a mínim

ALA (#5.5): 13,8 m² (150 peus quadrats)²⁶

L'ALA també especifica que des de l'oficina del bibliotecari s'ha de tenir un control visual de tota la biblioteca i que ha de disposar de telèfon propi.

Serveis tècnics i processament de material

ALA (#5.7): 13,8 m² (150 peus quadrats)

Serveis de préstec, de referència, etc.

ALA (#5.5): 13,8 m² per cada ordinador (150 peus quadrats)

Àrea de lectura, estudi, etc., per als interns

IFLA (p. 18): 3 m² per cada seient

ALA (#5.4): 2,3 m² per cada seient (25 peus quadrats)

L'IFLA recomana una superfície de 0,7 m² més per seient que l'ALA, però és aquesta associació la que més detalla la manera de calcular el nombre de cadires que hi hauria d'haver en cada centre. El càlcul el fa segons el nombre d'interns:

Interns	Seients
301–500	10% del nombre d'interns
501–1.000	50 seients + 8% del nombre d'interns superior a 500 ²⁷
>1.001	90 seients + 7% del nombre d'interns superior a 1000 ²⁸

Per tant, segons l'ALA, en un centre penitenciari amb una població de 400 interns caldria una àrea de treball de:

$$10\% \text{ de } 400 \text{ interns} = 40 \text{ seients} \times 2,3 \text{ m}^2 = 92 \text{ m}^2$$

Àrea per a les activitats en grup

Activitats de lectura (capacitat per a 25 persones amb seients)
ALA (#5.6): 23,2 m² (250 peus quadrats)

Conferències (capacitat per a 25 persones amb taules)
ALA (#5.6): 58,1 m² (625 peus quadrats)

Superfície per a altre mobiliari

ALA (#5.9): 5% de la superfície total de la biblioteca

Prestatgeries

IFLA (p. 18): 15 m² per cada 1.000 volums

Vistes aquestes recomanacions parcials, ara ja es pot fer un càlcul comparatiu entre les normes de l'IFLA i les de l'ALA per a un centre amb un nombre concret d'interns. L'únic que cal és sumar tots els parcials establerts per l'associació nord-americana i comparar el resultat final amb les dades del quadre d'equivalències entre nombre de presos i metres quadrats establert per l'IFLA (vegeu l'apartat 3.4.1).

Seguint amb l'exemple anterior del centre penitenciari amb una població de 400 interns, les normes de l'IFLA recomanarien una superfície de 160 m². Per la seva banda, les superfícies parcials de l'ALA per a un centre com aquest serien:

Oficina del bibliotecari	13,8 m ²
Serveis tècnics i processament de material	13,8 m ²
Serveis de préstec, de referència, etc. (1 ordinador)	13,8 m ²
Àrea de lectura, estudi, etc. per als interns	92,0 m ²
Àrea per a les activitats en grup (25 persones) ²⁹	58,1 m ²
TOTAL PARCIAL	191,5 m ²

Àrea per a altre mobiliari	9,6 m ²
TOTAL	201,1 m ²

En aquest punt, les recomanacions de l'ALA són més generoses que les de l'IFLA, concretament en 41,1 m².

3.4.3 *Condicionament*

De lluny, les normes que donen detalls més concrets sobre les condicions d'il·luminació, temperatura, tractament acústic, etc., són les de l'ALA. El seu grau d'especificació és sorprenent: estableixen paràmetres, per exemple, sobre la intensitat de llum a les diferents àrees d'accés de la biblioteca, el tractament acústic, el control de la temperatura, la capacitat de pes que pot suportar el metre quadrat (#5.2), la superfície per als diferents tipus de material que formen la col·lecció de la biblioteca (llibres, revistes, material audiovisual, etc.) (#5.3).

Entre totes aquestes dades potser les més interessants són les següents:

- el local ha de permetre tenir un bon control visual de tota la biblioteca; ha de disposar d'un magatzem que es pugui tancar amb clau;
- ha d'existir un espai específic per al director de la biblioteca;
- ha de disposar d'una línia de telèfon pròpia i
- ha d'estar condicionat per a l'accés de persones amb discapacitats físiques.

3.5 *Serveis*

Aquest apartat fa referència als serveis que la biblioteca hauria d'oferir tant als interns com als funcionaris que treballen a la presó. En aquesta secció s'inclouen serveis com ara el préstec, el servei de referència, les fotocòpies, etc.

3.5.1 *Objectiu dels serveis bibliotecaris*

De les tres normatives, les de la LA i l'ALA són les més clares i explícites a l'hora de definir quin ha de ser l'objectiu dels serveis bibliotecaris dins la presó. L'IFLA únicament recomana de manera genèrica que els objectius de la biblioteca estiguin estretament relacionats amb els del centre penitenciari i amb les necessitats individuals dels interns (p. 21).

En canvi, les normes de la LA i de l'ALA són molt més concretes en aquest sentit. De fet, ambdues directrius coincideixen plenament a l'hora d'identificar la satisfacció de les necessitats dels interns com el principal objectiu dels serveis bibliotecaris (LA #17 i ALA #7.1).³⁰ Tant l'associació britànica com la nord-americana diferencien quatre tipus de necessitats entorn de les quals la biblioteca hauria de desenvolupar els seus serveis: les informatives, les culturals, les laborals i les recreatives.

3.5.2 Serveis

Els serveis que cal dur a terme per assolir aquest objectiu són força semblants segons la LA i l'ALA. Per a l'associació britànica, aquests serveis haurien de (#17):

- oferir informació relacionada amb les matèries de major interès per als interns en tota mena de suport;
- donar suport a les activitats realitzades en el centre (educació, treball, etc.);
- ajudar els interns en la seva tornada a la societat fomentant l'ús de les biblioteques i dels recursos informatius.

Potser les recomanacions de l'ALA són una mica més concretes en aquest sentit. De fet, es poden trobar normes relacionades amb els serveis a dos apartats de les directrius. A l'apartat referit pròpiament als serveis de la biblioteca es recomanen (#6.3):

- serveis de lectura amb materials apropiats per a cada nivell de lector;
- serveis d'orientació i instrucció bibliotecària adequats als diferents nivells dels interns;
- accés a col·leccions d'altres biblioteques mitjançant sistemes bibliotecaris regionals i estatals, xarxes bibliotecàries, consorcis, etc.;
- servei d'ajuda als interns en l'ús del material de la biblioteca;
- serveis d'informació i de referència i
- accés a serveis per a persones discapacitades.

A més d'això, a l'apartat sobre l'accessibilitat de la biblioteca, l'ALA també enumera quins haurien de ser els seus serveis, aquesta vegada elaborats d'acord amb les necessitats concretes dels interns (#1.2):

- informació sobre els procediments i les normes del centre penitenciari;
- informació necessària per mantenir el contacte dels interns amb la comunitat exterior;
- informació per desenvolupar les aptituds vocacionals dels interns;
- informació educativa;
- suport a programes de rehabilitació;
- material de lectura d'autoaprenentatge de formació continuada (lifelong learning) i necessitats personals;
- material de lectura recreativa;
- informació d'utilitat per a la reincorporació dels interns en la societat (habilitats laborals, allotjament, etc.)

3.5.3 Serveis a interns amb condicions especials d'accés

Tots tres estàndards fan referència a la cura especial que la biblioteca de presó hauria de tenir a l'hora de fer extensius els seus serveis a persones amb incapacitats i amb necessitats especials: interns que no sàpiguen llegir, minories ètniques o culturals, població separada per qüestions disciplinàries o en unitats mèdiques, etc. (IFLA p. 21, LA #15 i ALA #6.8). La biblioteca hauria de fer accessible a aquest col·lectiu el seu fons mitjançant l'ús de catàlegs manuals o

automatitzats o carros amb llibres.

De les tres normatives, únicament l'ALA dona pautes específiques de la manera com dur a terme aquest servei especial (#6.8). Per a l'associació nord-americana la biblioteca hauria d'oferir, com a mínim, un d'aquests quatre serveis:

- a. Programes de visites separades a la biblioteca d'un mínim d'una hora setmanal.
- b. Fons estable a les unitats d'accés limitat de dos llibres per intern amb un mínim de 100 llibres (o altres materials). Aquesta col·lecció s'hauria de renovar com a mínim un cop al mes.
- c. Un servei de carro amb un mínim de 100 llibres. Cada intern hauria de poder escollir, com a mínim, dos títols un cop per setmana. Aquest carro s'hauria de renovar, com a mínim, un cop al mes.
- d. Una llista de 300 títols de llibres i altres materials, dels quals els interns haurien de poder escollir dues obres per setmana. El lliurament s'hauria de fer en un període de set dies i la llista s'hauria de renovar, com a mínim, anualment.

3.6 Col·lecció

Aquest apartat fa referència a les recomanacions sobre els criteris per a la selecció del material, així com al tipus i a la quantitat de documents que ha de formar el fons bibliogràfic de la biblioteca.

3.6.1 Selecció del material

Com a criteri genèric, les normes de la LA recomanen que el fons bibliogràfic d'una biblioteca de presó sigui el mateix que el de qualsevol biblioteca pública (#32), sempre que no repercuteixi negativament en la seguretat del centre.

Com a elements qualitius que cal considerar a l'hora de confeccionar el fons bibliogràfic de la biblioteca la LA enumera una sèrie de factors que s'haurien de tenir en compte (#34, #35 i #36):

- El nombre d'interns: és el factor més important.
- El període mitjà d'estada en el centre dels interns: en els centres on el període d'estada dels interns sigui curt, el fons pot ser més petit que en aquells centres amb períodes d'estada més aviat llargs, ja que en aquests últims les necessitats dels interns s'amplien al llarg del temps.
- La facilitat, freqüència i duració de l'accés a la biblioteca: si l'accés dels interns a la biblioteca és poc freqüent i irregular cal que el nombre de documents que un reclus pugui treure en préstec cada cop que visita la biblioteca sigui gran i, per tant, això implica que el fons de la biblioteca també sigui més gran.
- L'abast i la natura de les activitats del centre (educació, ensenyament, treball, etc.): com més activitats, més demanda de material de suport (encara que també s'ha de tenir en compte que aquest fet pot restar temps perquè els reclusos es dediquin a la lectura recreativa).
- La natura del centre i de la seva política de custòdia: certes

característiques i polítiques del centre penitenciari (distribució de l'edifici, polítiques de segregació, etc.) poden afectar de manera directa les decisions sobre selecció de material.

Altres factors que cal tenir en compte segons les directrius de l'ALA són (#7.2):

- la composició ètnica, l'edat, el nivell lector i la llengua dels interns;
- la necessitat de materials de suport per preparar la tornada dels interns a la societat: informació sobre treball, allotjament, educació, formació, etc.;
- la necessitat de materials de consulta o d'altre tipus per donar suport als programes oferts pel centre;
- les desiderates de noves adquisicions i les peticions d'eliminació de material de la col·lecció;
- els requeriments de seguretat del centre i
- els criteris per a l'eliminació de material obsolet i innecessari.

L'IFLA estableix a la seva normativa uns criteris de selecció del material semblants als de la LA i l'ALA (p. 14-15):

- la demanda;
- el tipus d'interns (per exemple, caldria tenir en compte les necessitats i interessos de grups especials com ara joves, estrangers, etc., el grau d'alfabetització, etc.);
- la relació amb la col·lecció existent;
- la qualitat;
- el suport als serveis educatius del centre;
- els costos i
- les sol·licituds del personal del centre.

Val la pena assenyalar que alguns dels criteris no queden prou clars en la forma merament enumerativa amb què són exposats i que caldria una major explicació de quines són les implicacions de conceptes com per exemple “qualitat” o “costos”.

Pel que fa al tipus de material que hauria d'incloure la col·lecció de la biblioteca, l'IFLA disposa de dues recomanacions, una més de genèrica i una altra de més específica. A la primera (p. 14) l'associació internacional recomana que el fons de la biblioteca estigui compost per: obres de consulta; lectures recreatives; assaigs (essays); obres per al desenvolupament personal; material de formació continuada; material de suport als programes, i, de manera genèrica, obres per a qualsevol tipus de lector o usuari (gent gran, minories lingüístiques, immigrants, persones amb problemes de comprensió o amb dificultats de vista, etc.).

En la segona recomanació (p. 15–16), l'IFLA defineix una relació de fins a 22 tipus diferents de materials (obres jurídiques, còmics, poesia, material audiovisual, recursos electrònics, etc.) que, malgrat la seva especificitat (o potser per això mateix), corre el perill de tornar-se obsoleta amb el pas del temps, ja que la incorporació de nous tipus de documents a les col·leccions de qualsevol biblioteca és constant.

3.6.2 *Censura*

Pel que fa a possibles intervencions de censura, les normes de l'IFLA (p. 15) i de la LA (#32) coincideixen a l'hora d'afirmar que en una biblioteca de presó no s'hauria d'exercir mai cap mesura de censura a l'hora de seleccionar el fons bibliogràfic. Malgrat tot, ambdues directrius recomanen tenir en compte aquelles restriccions necessàries per mantenir l'ordre i la seguretat del centre (p. 15). En aquest sentit, l'ALA és més genèrica i recomana que a un intern només se li hauria de limitar l'ús dels serveis bibliotecaris en el cas provat que en faci un ús abusiu (#6.6).

3.6.3 Materials

Les normes de la LA són les úniques que donen una xifra del fons mínim total (sense incloure les publicacions en sèrie) que hauria de tenir una biblioteca de presó. Les directrius de l'ALA i de l'IFLA només fan recomanacions parcials segons el tipus de document (llibres, publicacions periòdiques, vídeos, etc.).

Segons l'associació britànica la col·lecció de la biblioteca hauria de disposar de 10 exemplars per intern, amb un mínim de 2.000 exemplars (#38).³¹ És a dir, un centre amb 500 interns hauria de disposar de 5.000 exemplars (500 x 10), mentre que en un de 100 interns el fons de la biblioteca hauria de ser de 2.000 exemplars, ja que 100 x 10 no arriba al nombre mínim establert.

3.6.3.1 Llibres

Les directrius de l'ALA i de l'IFLA donen les seves xifres especificades per tipus de document. En el cas dels llibres, les normes de l'ALA recomanen un fons mínim de 5.000 títols o 15 títols per intern, fins a 2.500 interns (escollint sempre la xifra superior) (#7.4). Per exemple, en un centre amb 500 interns això equivaldria a disposar d'un fons de 7.500 exemplars.

Les normes de l'IFLA dupliquen la proporció anterior. Segons aquest organisme, aquella xifra hauria de ser de 20 exemplars per intern. En un centre amb 500 interns això equivaldria a tenir un fons de 10.000 exemplars.

Com a nombre mínim d'exemplars (sigui quin sigui el nombre d'interns del centre) l'IFLA recomana també 2.000 exemplars, encara que, curiosament i a diferència de la LA, exclou d'aquesta xifra les obres de consulta, els còmics, els puzles, els jocs, la música, els programes d'ordinadors i els recursos electrònics (p. 16).

Les normes de l'IFLA també recomanen que en centres on sigui necessari disposar d'obres en més de vuit llengües diferents, s'hauria d'augmentar el nombre mínim d'exemplars de la col·lecció, però no n'especifica la mesura (p. 16).

Aquestes dades vénen complementades amb el següent quadre d'equivalències entre el nombre d'interns del centre i el nombre de volums de la biblioteca (p. 17):

Interns	Exemplars
---------	-----------

0–100	2.000
100– 200	4.000
200– 300	5.000
300– 400	7.000
400– 500	9.000
500– 600	11.000
600– 750	13.000

Com es pot observar, el quadre no acaba de coincidir del tot amb les recomanacions exposades anteriorment, ja que el càlcul del nombre d'exemplars a partir de franges d'interns fa que en alguns casos les xifres resultants siguin diferents (per exemple, seguint la proporció de 20 exemplars per intern a la franja de 500–600 interns la xifra d'exemplars hauria de ser de 12.000 en comptes d'11.000).

3.6.3.2 Publicacions en sèrie

Pel que fa a les publicacions en sèrie la LA recomana un mínim de 10 títols de revistes d'informació general (magazines) amb un increment (no determinat per les normes) en els centres més grans (#40).

Per la seva banda, les directrius de l'ALA recomanen 1 subscripció per cada 10 interns amb un mínim de 50 títols subscrits (#7.4). En un centre amb 500 interns això equivaldria a tenir un fons de 50 revistes.

Les normes de l'IFLA tornen a ser les que donen una xifra més gran: recomanen un nombre de 0,2 subscripcions per intern a l'any, amb un mínim de 10 subscripcions (p. 17). En un centre amb 500 interns això equivaldria a tenir un fons de 100 revistes.

3.6.3.3 Materials sonors

Les directrius de l'ALA són les úniques que fan referència explícita al material sonor. Segons l'associació nord-americana, una biblioteca hauria d'incloure un fons mínim de 100 enregistraments sonors. Aquesta col·lecció base s'hauria d'incrementar amb un títol per cada 5 interns (#7.4). És a dir, en un centre amb 500 interns això equivaldria a tenir un fons de 200 enregistraments sonors (100 + 500/5).

3.6.3.4 Materials audiovisuals i recursos electrònics

Les normes de l'IFLA recomanen, de forma conjunta, 2 títols d'audiovisuals i recursos electrònics per intern amb un mínim de 200 títols (p. 17). Per exemple, en un centre amb 500 interns això equivaldria a tenir un fons de 1.000 audiovisuals i recursos electrònics.

Per la seva banda, les directrius de l'ALA recomanen 1 títol d'enregistraments de vídeo per cada 30 interns amb un mínim de 20 títols (#7.4). En un centre amb 500 interns això equivaldria a tenir un fons de 20 audiovisuals, ja que 500/30 no arriba al mínim establert.

Pel que fa als programes d'ordinador, l'ALA recomana, sense especificar-ne el nombre, una col·lecció mínima que inclogui processadors de textos, aplicacions ofimàtiques genèriques (fulls de càlcul, gestors de bases de dades, etc.), i programes d'ensenyament acadèmic i de gràfics (#7.4).

En aquest punt es pot fer una anàlisi comparativa dels resultats d'aplicar les diferents recomanacions en el cas d'un centre penitenciari amb una població de 500 interns. Es tenen en compte els materials coincidents:

	LA	ALA	IFLA
Materials monogràfics	5.000 exemplars	7.720 exemplars Llibres: 7.500 Mat. sonor: 200 Audiovisuals: 20	11.000 exemplars Llibres: 10.000 Audiovisuals i recursos electrònics: 1.000
Publicacions en sèrie	10 subscripcions (amb un increment no determinat)	50 subscripcions	100 subscripcions

Taula 3. Anàlisi comparativa de les directrius pel que fa a les col·leccions en el supòsit d'una població de 500 interns.

Les directrius més generoses són les de l'IFLA, que arriben fins i tot a duplicar els resultats d'aplicar directrius de la LA. Les directrius de l'ALA estan en una posició intermèdia.

3.6.4 Biblioteques amb sublocalitzacions

Només les normes de la LA tenen en compte la possibilitat (no recomanada) que el fons de la biblioteca estigui dividit en diverses sublocalitzacions dins del centre (wing libraries). En aquests casos l'associació britànica estableix la necessitat d'incrementar la col·lecció de manera substancial -fins a un 25% del fons regular (#41). Per exemple, en el cas del centre amb 500 interns, si la biblioteca estigués dividida en sublocalitzacions caldria incrementar el fons bibliogràfic en 1.250 exemplars (25% de 5.000).

3.6.5 Renovació del fons

La renovació de la col·lecció és un element clau per mantenir viu el fons de la biblioteca. Segons les normes de la LA, la quantitat de fons que caldria renovar dependria de la durada de l'estada dels interns en el centre (#44). Si els períodes d'estada són curts, caldrà una renovació del fons menor que si són llargs, ja que en el darrer cas els interns poden arribar a esgotar les lectures d'interès si no es van renovant. A partir d'aquests factors, l'associació britànica recomana un percentatge mínim de renovació anual del 15% del fons total -fins al 25% en els centres més petits (#45).

3.6.6 Donacions i col·laboració amb altres institucions

Les normes de l'IFLA (p. 15) i les de la LA (#48) fan referència al paper que les donacions han de tenir en el desenvolupament del fons de la biblioteca. Per a ambdues institucions cal considerar el material rebut per donació com a complement de la col·lecció, però en cap cas no s'ha de tenir en compte a l'hora de planificar-ne el desenvolupament.

Pel que fa a possibles relacions amb altres institucions, les directrius de la LA són les úniques que recomanen explícitament la conveniència d'establir un marc de col·laboració entre el centre penitenciari i la biblioteca pública corresponent. Mitjançant aquest conveni, els interns tindrien a la seva disposició, a més del fons de la biblioteca del centre, la col·lecció de la biblioteca pública (#34).

Les normes de la IFLA, per la seva banda, si bé encoratgen l'ús del préstec interbibliotecari com una forma d'estendre les possibilitats d'elecció dels interns, també deixa molt clar que aquest servei mai no s'ha d'entendre com a alternativa al desenvolupament de la pròpia col·lecció, sinó com a complement (p. 15).

3.7 Catàleg

El capítol sobre el catàleg fa referència a la manera de donar a conèixer el fons de la biblioteca entre els interns. Les alternatives van des dels llibres de registre, els catàlegs en fitxes impreses o els catàlegs automatitzats.

Segons les directrius de la LA, la biblioteca hauria de comptar, com a mínim, amb una llista del seu fons amb suficient informació bibliogràfica i diferents punts d'accés (autor, títol matèries). També recomana que el catàleg inclogui el fons de la biblioteca pública amb la qual el centre hagi establert l'acord de col·laboració (#52) (vegeu també l'apartat 3.6.6).

Les normes de l'IFLA només assenyalen, com també ho fa la LA (#52), la conveniència d'emprar sistemes automatitzats per a una gestió més eficient de tots els processos relacionats amb el manteniment, recuperació i difusió (inclòs el préstec) de la informació del catàleg (p. 17–18).

3.8 Accessibilitat

Per accessibilitat cal entendre el temps d'obertura de la biblioteca, així com les

possibilitats que tenen els interns per accedir al fons bibliogràfic del centre. Aquesta accessibilitat s'acostuma a mesurar en nombre de dies i hores per setmana que els interns tenen accés a la biblioteca.

3.8.1 Localització dins del centre

Pel que fa a la localització física de la biblioteca, les normes de la LA recomanen la seva ubicació en un espai únic, proper al departament d'educació. Les biblioteques amb sublocalitzacions (wing libraries) només haurien de crear-se per raons de seguretat, ja que una organització d'aquest tipus és força ineficient (duplicació de títols, menys possibilitats d'elecció per part dels interns, duplicació de recursos, problemes per a l'assistència del bibliotecari als interns, etc.) i el resultat final és un servei més pobre a un cost més elevat (#16).

3.8.2 Horari d'obertura

Segons les directrius de la LA és difícil establir un criteri únic per determinar les hores que la biblioteca hauria de restar oberta als interns. El que recomana l'associació britànica és que es calculi en cada cas a partir dels factors següents (#88):

- nombre d'interns del centre;
- superfície de la biblioteca;
- temps d'estada permès per a cada visita;
- nombre de visites permès per setmana i
- ús de la biblioteca com a sala d'estudi, de lectura de la premsa, etc.

Malgrat tot, dóna unes recomanacions concretes relacionades amb la població d'interns del centre (#89):

Interns	Hores setmanals d'obertura
0–150	7
151–350	14
351–850	20
551–450	24
851–1.150	30
>1.151	proporcional

Les directrius de l'ALA també regulen el tema de l'horari d'obertura, però són menys concretes que les de la LA. L'associació nord-americana només recomana que la biblioteca estigui oberta un mínim de 5 hores setmanals els dies laborables, a les tardes i, si cal, els caps de setmana, de tal manera que qualsevol intern en règim general pugui ser atès per personal professional (#1.4

i #1.5).

Finalment, cal destacar que tant la LA (#88) com l'ALA (#3.8) recomanen que a les hores en què la biblioteca és oberta als interns sempre hi hagi un bibliotecari professional per poder atendre les necessitats dels reclusos.

3.8.3 Horari d'accés dels interns

A l'hora de regular el temps mínim que els interns haurien de disposar per visitar la biblioteca, les directrius de la LA remeten a la Secció U25 dels Prison service operating standards. Aquesta secció recomana, com a mínim, l'accés un cop per setmana durant un mínim de 20 minuts (#14 i #Appendix 1).

3.8.4 Interns amb dificultats d'accés

Sobre com fer accessible la biblioteca a aquells interns que no ho poden fer d'una manera normal (per motius disciplinaris, perquè estan en unitats hospitalàries, etc.), la LA recomana fer tot el possible perquè puguin també disposar del seu temps d'accés a la biblioteca. Si això no és possible, les directrius britàniques aconsellen l'ús alternatiu d'altres eines per fer-los arribar els llibres —catàlegs, carros amb material, etc. (vegeu l'apartat 3.5.3) (#15).

3.9 Promoció

Aquest apartat fa referència a les polítiques de difusió dels serveis i del fons de la biblioteca del centre. Aquest punt només és tractat de manera específica per les directrius de la LA, però les seves recomanacions no aporten gran cosa més al que es pugui trobar a qualsevol manual sobre promoció de biblioteques públiques: criteris per a l'elaboració d'elements que serveixin de guia des de l'entrada de la biblioteca a les àrees generals (novel·les, àrees d'estudi, revistes, etc.) (#62) o una vegada l'usuari ha arribat a l'àrea escollida (#63), etc.

Potser els aspectes més significatius que cal tenir en compte serien les recomanacions que fan referència a la necessitat d'incorporar en el programa d'introducció al centre dels nous interns un apartat referent a la biblioteca, així com el lliurament d'un full imprès amb l'horari, els recursos, les normes, etc., dels seus serveis (#68).

Un altre aspecte que cal destacar és la recomanació que la biblioteca hauria de treballar en col·laboració amb el departament d'educació del centre. Segons la LA, aquesta relació esdevé essencial per poder oferir als interns els materials adients a la seva formació, i per cooperar amb activitats, publicitat, etc., i promoure la biblioteca entre els mestres (#70).

Per la seva banda, les normes de l'IFLA dediquen algunes recomanacions sobre polítiques de promoció. Entre les actuacions possibles, assenyala les següents (p. 23):

- elaborar bibliografies, retalls de premsa, llistes d'adquisicions, exposicions, informació en llengües estrangeres, etc.;

- mantenir contactes permanents amb biblioteques públiques i organitzacions vinculades;
- participar en xarxes de biblioteques de presons d'arreu del món per trencar la dinàmica d'aïllament pròpia d'aquest tipus de centres.

4 Conclusions

Un cop repassades les principals recomanacions de les directrius de la LA, l'IFLA i l'ALA sembla que la pregunta que cal respondre és: quina de totes tres és millor? La veritat és que es fa difícil donar una resposta simple a aquesta pregunta.

Una possible resposta seria categoritzar les normes depenent de la major o menor quantitat de pressupost, de material, de superfície, etc. recomanada. Segons aquest criteri, la “millor” directriu seria la de l'IFLA, ja que els resultats obtinguts aplicant les seves normes són superiors als de l'ALA i la LA en dos elements crítics per a l'administració dels serveis bibliotecaris: el pressupost i la col·lecció (vegeu els apartats 3.2 i 3.6). En segon lloc hi hauria les directrius de l'ALA que estableixen una superfície de la biblioteca superior a la de les altres dues normatives (vegeu l'apartat 3.4), i que recomana un fons més ampli que la LA.

Malgrat tot, cal preguntar-se: és sempre “millor” allò que és “més gran”? Cal pensar que no sempre és així i, de fet, tal com s'ha exposat en el punt 2.3, una de les crítiques als Library standards for adult correctional institutions de l'ALA va ser l'excessiva “generositat” d'algunes de les seves recomanacions, de manera que molts bibliotecaris del moment van considerar les directrius poc realistes.

En aquest sentit, val a dir que històricament sí que es detecta una evolució de certes recomanacions cap a posicions més pragmàtiques. Per exemple, a la primera edició de les directrius de l'ALA s'establia que el fons de llibres de la biblioteca havia de ser de 5 exemplars per intern, amb un mínim de 12.000 exemplars.³² Això volia dir que un centre amb 100 interns tindria una col·lecció igual que un centre de 2.300 interns, 12.000 volums, ja que cap dels dos arriba al fons mínim recomanat ($100 \times 5 = 500$ i $2.300 \times 5 = 11.500$). Per corregir aquest desajust, a la segona edició es va donar prioritat al creixement de la col·lecció segons el nombre d'interns (15 exemplars per intern fins a 2.500 interns) per sobre d'un fons bàsic reduït ara a 5.000 exemplars. D'aquesta manera, la col·lecció de la biblioteca s'ajusta d'una manera lògica al nombre de reclusos del centre.

Altres “retalls” són més difícils d'avaluar. Per exemple, la reducció de la superfície de la biblioteca de 102 m² a 93 m² que hi ha entre la primera³³ i la segona edició de les directrius de la LA, respon a criteris realistes o són simples mesures restrictives? I el retall en la plantilla sofert de la primera³⁴ a la segona edició de les normes de l'ALA? Es fa difícil la resposta, ja que difícilment es poden comparar aquestes dades amb les recomanades per a altres centres (biblioteques públiques, d'hospitals, etc.).

Potser el més aconsellable és, tal com recomanen l'IFLA i la LA, fer una

aplicació individualitzada de les normes; és a dir, avaluar quina és la millor directriu per aplicar a cada sistema bibliotecari estatal, regional, local, etc. En el cas concret de Catalunya, on les biblioteques de presó no gaudeixen d'un estat de salut òptim, potser seria convenient tractar de seguir les normatives de la LA per tres raons bàsiques:

- Són les directrius menys “exigents” quantitativament i, per tant, el compliment de les seves recomanacions sembla que hauria d'estar més a l'abast de les administracions competents.
- La gestió compartida dels serveis bibliotecaris entre l'autoritat penitenciària corresponent i la direcció de la biblioteca pública local (vegeu l'apartat 3.1.2) sembla que s'adiu molt bé amb un sistema bibliotecari com el català on les biblioteques públiques comencen a gaudir d'una bona salut i afronten el seu futur amb bones expectatives.
- L'actual llei del sistema bibliotecari català dóna oficialitat al vincle entre presó i biblioteca pública. En l'article 22, apartat 3, es diu clarament que “les biblioteques públiques, en coordinació amb els serveis d'assistència social de cada localitat, han de facilitar el servei de préstec als lectors impossibilitats de sortir de llur domicili i oferir serveis bibliotecaris als hospitals, a les presons, a les residències i als centres d'acolliment de la localitat respectiva.”³⁵

Notes

- ¹ L'autor vol agrair els comentaris i les aportacions de Jesús Gascón García, professor de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona.
- ² Frances E. Kaiser. (ed.), *Guidelines for library services to prisoners*, 2nd rev. ed. (The Hague: IFLA, cop. 1995), p. 3.
- ³ *Section for Libraries Serving Disadvantaged Persons* [en línia], (IFLA, 2001), <http://www.ifla.org/VII/s9/slsdp.htm> [Consulta: 28/09/2001].
- ⁴ Aquest grup de treball va ser oficialment dissolt a la Conferència de l'IFLA celebrada a Barcelona l'any 1993 en crear-se la Section for Libraries Serving Disadvantaged Persons.
- ⁵ Frances E. Kaiser (ed.), *Guidelines for library services to prisoners* (The Hague: IFLA, 1992), 17 p. (IFLA professional reports; 34). Hi ha una traducció castellana — no gaire afortunada— de les directrius publicada per l'IFLA.
- ⁶ A la reunió de l'IFLA a Boston l'agost de 2001, la Secció decidí emprendre una revisió a fons d'aquesta segona edició. La idea és d'actualitzar el contingut de les pautes, així com d'incorporar altres capítols, com per exemple una breu història de les biblioteques de presons, ampliar la bibliografia, etc. S'espera tenir aprovada aquesta tercera edició per al Congrés de l'IFLA de l'any 2003 a Berlín.

- 7 Frances E. Kaiser (ed.), *Guidelines for library services to prisoners*, 1995, p. 9. (En cursiva en el text original.)
- 8 *Prison libraries: Library Association guidelines for library provision in prison department establishments* (London: The Library Association, 1981), 63 p.
- 9 Roy Collisand, Liz Boden (ed.), *Guidelines for prison libraries*, 2nd ed. (London: Library Association Publishing, 1997), p. 7.
- 10 Roy Collis and Liz Boden (ed.), *Guidelines for prison libraries*, 1997, p. 9.
- 11 *ASCLA organization* [en línia], American Library Association, 2001, <<http://www.ala.org/ascla/org.html>> [Consulta: 30/09/2001].
- 12 *Library standards for adult correctional institutions* (Chicago: Association of Specialized and Corrective Library Agencies, 1981), V, 18 p.
- 13 Daniel Suvak, "Pen and ink: writing standards for prison libraries", *Wilson library bulletin* (October 1989), p. 29-30.
- 14 En el text de l'IFLA les recomanacions no tenen una numeració pròpia (només estan agrupades per temes); per això, en citar-les s'empra el número de la pàgina corresponent com a referència (per exemple, p. 14). En les directrius de l'ALA i la LA, cada recomanació té un número d'identificació propi i, per tant, s'utilitza aquest número com a referència precedit del signe # per tal de no confondre'l amb altres citacions (per exemple, #107 o #5.11).
- 15 Aquest 20% suplementari es dona per compensar les obres perdudes.
- 16 A la pàgina web de la Federación de Gremios de Editores de España (<http://www.federacioneditores.org/>) consta que el preu mitjà del llibre a Espanya és de 1.887 ptes. Com que el llibre de tapa dura és més car que el llibre en rústica, s'ha considerat com a preu mitjà del primer 3.000 ptes. per tal d'aproximar millor el cost a les necessitats del càlcul.
- 17 Preu mitjà del llibre a Espanya segons la Federación de Gremios de Editores de España (<http://www.federacioneditores.org/>).
- 18 "This position is responsible for coordinating library services statewide, developing departmental library policies, evaluating services, training library staff, and giving professional advice to correctional agency administration" (#3.1).
- 19 "This position directs all library services and operations in an institution and acts as department head" (#3.2).
- 20 "This is an entry level position providing professional services" (#3.3).
- 21 "This is a paraprofessional position responsible for technical operations" (#3.3).

- 22 “The duties involved in support of the professional librarian and the routine operation of the library can be carried out by a civilian, whose role would be directly equivalent to that of a library assistant in a public library” (#87).
- 23 “Supervision of orderlies, the overseeing of routine operations, more complex routine tasks, assisting the library with professional duties and maintaining discipline should be the responsibility of prison library officers” (#84).
- 24 “Library orderlies should be appointed to carry out routine tasks associated with the day-to-day running of the library. [...] These tasks are mainly clerical in nature, requiring a good basic level of literacy and numeracy” (#83).
- 25 S'ha considerat que un treballador té una jornada laboral setmanal de 40 h.
- 26 1 peu = 0,3048 m (Font: *Hiperenciclopèdia* [en línia], Enciclopèdia Catalana, cop. 1997-2000, <http://www.grec.net/home/cel/main.htm> [Consulta: 7/10/2001].)
- 27 Per exemple, en un centre amb 1000 interns el nombre de seients seria $50 + (8\% \text{ de } 500) = 50 + 40 = 120$ seients.
- 28 Per exemple, en un centre amb 2.000 interns el nombre de seients seria $90 + (7\% \text{ de } 1.000) = 90 + 70 = 160$ seients.
- 29 S'ha considerat un mateix espai per a les activitats de lectura i per a les conferències.
- 30 Malgrat que pugui semblar òbvia una afirmació d'aquest tipus no tots els autors estan d'acord a centrar els serveis de la biblioteca en les necessitats pròpies dels seus interns. Vegeu, per exemple, l'obra de William Coyle *Libraries in prisons: a blending of institutions* (New York: Greenwood Press, 1987).
- 31 Malgrat tot, els estàndards de l'associació britànica deixen molt clara la dificultat de donar dades concretes sobre el nombre i tipus de fons que haurien de compondre les col·leccions de les biblioteques de presons. Segons la LA, la gran diversitat de tipus de centres (des de 50 fins a 1.000 interns), les variacions d'un país a un altre i les diferències entre els seus sistemes penals, fan difícil establir unes normes d'aplicació real (#34) així com prendre com a base normes nacionals o internacional sobre presons (#38).
- 32 *Library standards for adult correctional institutions*, 1981, p. 9.
- 33 *Prison libraries: Library Association guidelines for library provision in prison department establishments*, 1981, p. 56.
- 34 *Library standards for adult correctional institutions*, 1981, p. 17–18.
- 35 *Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya, DOGC 1727, de 29 de març de 1993* [en línia], [Generalitat de Catalunya, 199–?], <<http://cultura.gencat.es/biblio/lleibibl.htm>> [Consulta: 11/10/2001].

Data recepció: 4/10/01 Data d'acceptació: 22/10/01

Facultat de Biblioteconomia i Documentació

Universitat de Barcelona

Barcelona, desembre de 2001

<http://www.ub.edu/biblio> • [Comentaris](#)

[Citació recomanada](#) • [Metadades](#)

[UB](#) • [Facultat](#) • [BiD](#)